

•
ANALELE TIIN IFICE
ALE
UNIVERSIT II „ALEXANDRU IOAN CUZA”
DIN IA I
(SERIE NOU)

ISTORIE

TOM LXI
2015

Editura Universit ii „Alexandru Ioan Cuza” din Ia i

CUPRINS

Lucre iu Mihailescu-Bîrliba, <i>Solda i originari din provinciile occidentale ale Imperiului Roman la Novae (Moesia Inferior)</i>	11
Ionu Acrudoae, <i>Cohors V Breucorum: istorie, mobilitate, prosopografie</i>	19
Nelu Zugravu, „Nu- i voi da exemple cre tine, ci exemple p gâne”. <i>Eroi i personaje istorice greco-romane în scrieri cre tine</i>	31
Florentina-Cristina Gîlc , <i>De la realitate la legend : Spartacus în cultura popular</i>	63
***	
Liviu Pilat, <i>O dram sentimental din vremea lui tefan cel Mare i consecin ele ei politico-diplomatice</i>	79
Florin Marinescu, <i>M n stirea Trei Ierarhi i Muntele Athos</i>	87
Mihai-Bogdan Atanasiu, <i>Un oportunist la curtea domnilor Moldovei – Panaiotache Morona</i>	99
Marius Chelcu, <i>Familia Tuduri: negustori ie eni i citoriile lor (secolul al XVIII-lea)</i>	107
Alexandru Pînzar, <i>Trei noi documente din arhiva Metohului Sfântului Mormânt (1663-1803), în colec ii particulare din ar</i>	129
Petronel Zahariuc, Ioan-Augustin Guri , <i>Documente din vremea lui erban vod Cantacuzino p strate în arhiva m n stirii Dohiaru de la Muntele Athos (1679-1688)</i>	141
Gheorghe Laz r, <i>Noi informa ii privind daniile române ti în Epir. Hrisoavele acordate m n stirii Sf. Ilie Tesviteanul din Deropoli (Dryinupoleos)</i>	193
***	
Alexandru-Florin Platon, <i>Pe urmele fra ilor Golescu la Geneva (1826-1833): câteva îndrept ri i informa ii noi</i>	207
Lauren iu R dvan, „Arestuitele ig nci” de la Ia i i implica iile colective ale unui furt la drumul mare din 1830	229
Petronel Zahariuc, <i>C l toria ieromonahului Chiriac din M n stirea Secu la Muntele Athos (1840-1841)</i>	249
Theodor Smeu, <i>Ob inerea dreptului Principatelor Române de a încheia conven ii: înfîn area Comisiei Mixte a Prutului</i>	265
Mircea-Cristian Ghenghea, „...the Best Order Reigns in Warsaw”. <i>The Romanian Press and the Polish Insurrection in 1863-1864</i>	283
Ion I. Solcanu, <i>coli române la sud de Dun re, în Macedonia, Epir i Thesalia (1864-1900)</i>	297
Remus Tanas , <i>Liberalii radicali i republica votului universal</i>	313
Liviu Br tescu, <i>Proiecte politice i ini iative legislative la sfâr itul secolului al XIX-lea. Conservatorii la guvernare</i>	333
Iustin Gherman, <i>O reform conservatoare. Legea înv mântului primar din 1893</i>	363
Claudiu-Lucian Topor, <i>Biografii, dic ionare, c l torii de diploma i... Preocup ri germane în vederea sistematiz rii surselor documentare</i>	385
Delia B l ican, <i>Generalul G. A. Dabija – un reprezentant de marc al genera iei sale</i>	395
Ina Chiril , <i>Bustul „Ion Creang ” din Copou – istoria unui monument</i>	413

Cuprins

***	
Andi Mihalache, <i>Du deuil familial à la glorification publique: représentations divergentes de la Première Guerre Mondiale dans la Roumanie de l'entre-deux guerres</i>	433
Adrian Vi alaru, <i>Aspecte din activitatea unui diplomat român: Marcel Romanescu (1897-1955)</i>	467
Ovidiu Buruian , <i>Pres politic i propagand în România interbelic . Ziarele centrale ale liberalilor români</i>	483
Marian Hariuc, <i>Între frontul spaniol i lag rele franceze: rolul cominterni tilor români din Fran a în organizarea voluntarilor din Brig zile Interna ionale (1938-1939)</i>	501
Bogdan-Alexandru Schipor, <i>Mecanisme ale unei agresiuni: prima ocupa ie sovietic a Letoniei, 1939-1941</i>	517
Cristinel tefan Tanas , <i>Visarion Puiu, primul mitropolit ortodox român la Paris</i>	535
Ionu Nistor, <i>L’Affaire des „espions de Tito” de 1950 dans le contexte des relations roumano-yougoslaves</i>	543
Dan Laz r, <i>TITO – un histrion pe „scena” comunismului</i>	559
Cristina Preutu, <i>Cultur i ideologie în România comunist . Activitatea caselor de cultur</i>	569
Judit Pál, Vlad Popovici, <i>O perspectiv comparativ asupra cercet rii elitelor politice din secolele XIX-XX în Ungaria i România</i>	585
Silviu Andrie -Tabac, <i>Stemele i drapelele ora elor Briceni, C u eni, Durl e ti i Ocni a</i>	609
***	
<i>Recenzii i note bibliografice</i>	621
AUGUSTO, <i>Res gestae. I miei atti</i> , a cura di Patrizia Arena, Edipuglia, Bari, 2014, 187 p. (<i>Documenti e studi</i> 58) (Nelu Zugravu); Sfântul Isidor Pelusiotul, <i>Epistole</i> , traducere, introducere i note de pr. Nicu or Morlova, Gala i, Editura Egumeni a, 1, <i>Cartea I: Epistolele 1-500</i> , 2013, 352 p. (Nelu Zugravu); <i>Documentele familiei Miculescu. Colec ia Emil S. Miculescu</i> , I, volum întocmit de Petronel Zahariuc i Lucian-Valeriu Lefter, <i>Cuvânt înainte</i> de Sandu Miculescu, Ia i, Institutul Român de Genealogie i Heraldic „Sever Zotta”, Editura Universit ii „Alexandru Ioan Cuza”, 2014, 498 p. + 71 p. de ilustra ii i fotocopii de documente (C t lina Chelcu); In honorem <i>Mircea Ciubotaru</i> , editori Lucian-Valeriu Lefter, Mihai-Bogdan Atanasiu, Ia i, Editura Universit ii „Alexandru Ioan Cuza”, 2015, 556 p. (Sorin Grigoru); <i>Religious Diaspora in Early Modern Europe. Strategies of Exile</i> , edited by Timothy G. Fehler, Greta Grace Kroeker, Charles H. Parker and Jonathan Ray, Londra, Pickering&Chato, 2014, 248 p. (Ioan-Augustin Guri); <i>Exile and Religious Identity, 1500-1800</i> , edited by Jesse Spohnholz and Gary K. Waite, Londra, Pickering&Chato, 2014, 266 p. (Ioan-Augustin Guri); Octavian-Dumitru Marinescu, <i>M n stirea V c re ti din Bucure ti, de la origini pân ast zi</i> , Bucure ti, Editura Basilica, 2012, 504 p. (Ioan-Augustin Guri); „Analele Putnei”, X (2014), 2, 480 p. (Ioan-Augustin Guri); <i>Ora e vechi, ora e noi în spa iul românesc: Societate, economie i civiliza ie urban în prag de modernitate (sec. XVI – jum tatea sec. XIX)</i> , volum editat de Lauren iu R dvan, Ia i, Editura Universit ii „Alexandru Ioan Cuza”, 2014, 393 p.	

(Marian Juncanariu); *Copilaria românească între familie și societate (secolele XVII-XX)*, coordonator Nicoleta Roman, București, Editura Nemira, 2015, 417 p. (Petronel Zahariuc); Simion Alexandru Gavriș, *Ipostazele unei biografii politice. Manolache Costache Epureanu*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013, 427 p. (Iustin Gherman); Giovanni Belardelli, *Mazzini*, Bologna, Il Mulino, 2010, 261 p. (Remus Tanas); Claudiu-Lucian Topor, Alexandru Istrate, Daniel Cain (editori), *Diplomați, societate și mondeni în Sfârșitul de „Belle Époque” în lumea românească*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015, 457 p. (Cosmin Mișu); Rudolf Dinu, Adrian-Bogdan Ceobanu (editori), *Alexandru Em. Lahovari. Note, amintiri, corespondență diplomatică oficială și personală (1877-1914)*, Paris, Petersburg, București, Roma, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013, 576 p. (Sebastian Spînu); Adrian Vișalari, *Nicolae Petrescu-Comnen. Diplomat*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014, 582 p. (Lucian Leuștean); Helga Weissová, *Jurnal (1938-1945). Povestea unei fete care a supraviețuit Holocaustului*, traducere din ceh și prefață Mircea Dan Dușu, București, Pandora Publishing, 2014, 254 p. (Nicoleta Roman); Victor Spinei, *Proiecții istoriografice. Historiographical Projections*, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2014, 524 p. + 147 foto hors-texte (Ion I. Solcanu); Mara Mărginean, *Ferestre spre furnalul românesc. Urbanism și cotidian la Hunedoara și Călan (1945-1968)*, Iași, Polirom, 2015, 344 p. (Alexandru Aioanei); Mihail Gorbaciov, *Amintiri. Viața mea înainte și după Perestroika*, București, Editura Litere, 2013, 651 p. (Silviu Goran)

Abrevieri .....

Generalul G. A. Dabija – un reprezentant de marc al generației sale

Familia lui G. A. Dabija

G. A. Dabija s-a născut la Iași, la 20 septembrie 1872¹, și a murit la București în anul 1957². Născut la un an după căsătoria părinților săi, Natalia și Alexandru³, în familie a primit o educație aleasă, temeinică, în spiritul responsabilității față de viață, al devotamentului purtat înainta ilor și al respectului suprem datorat părinților, astfel alegându-și cariera militară, unde a promovat până la gradul de general⁴. „Steaua conducătoare trebuie să-și fie numai vechiul nume pe care-l poartă și pe care strămoșii tăi l-au purtat cu cinste, el îți dă multe obligațiuni, mergi, dragă George, pe calea românismului integral, spre tot ce este bun și sănătos, mergi la datorie, la faptă și la muncă constructivă”⁵, i-a spus mama sa imediat după absolvirea facultății. A înțeles seama de învingător mintele materne, peste timp putând afirma: „Eu am conștientizat în timp ce mi-am servit țara, armata și pe Regele meu cu credință, cinste și devotament”⁶. Întreaga existență i-a fost copleșită de aceste principii, cu prețul sacrificiului uneori.

Un rol foarte important în viața sa l-a avut tatăl, Alexandru Dabija, avocat de profesie. Acesta l-a inițiat în tainele procesului de comunicare. „Tatăl meu îmi datorează faptul că scriu inteligibil și vorbesc la conferințe cu un oarecare talent

---

¹ BAR, Manuscrise, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară (1893-1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, năvăliri și Sisteme de altă dată*, f. 98.

² ACNSAS, dosar I 375530, Dabija Gheorghe, f. 36; Conform lui Gheorghe Bezviconi, *Necropola capitalei*, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București, 1968, p. 108, generalul Dabija Gheorghe, mort în anul 1957, la 85 de ani, a fost înmormântat în cimitirul Bellu Militar. Demersul acesta se înscrie unui domeniu de cercetare abordat recent, referitor la personalitatea generalului G. A. Dabija, iar stabilirea datelor de naștere și deces reprezintă unul din rezultatele cercetării. În volumul *Personalități ale gândirii militare românești*, vol. I, coord. Petre Otu, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1997, p. 136, se furnizau următoarele date biografice cu privire la generalul de brigadă Dabija Gheorghe: „n. 20 noiembrie 1872, Iași – m. ? 1943”.

³ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară ...*, f. 451.

⁴ Ibidem, f. 552.

⁵ Ibidem, f. 2.

⁶ Ibidem, f. 47.

oratoric”, mrturisea G. A. Dabija în memorii. De asemenea, respectul și grija pentru un mod de viaș n tos, tot tat l i le-a insuflat: „Întâi s n tatea i via a i apoi restul!”⁷. De altfel, tat l îl cuno tea foarte bine: „fiul meu are o inim foarte bun , e foarte milos i bun de caracter”⁸.

Imaginea pe care o avea despre sine în perioada admiterii la coala Superioar de R zboi, în anul 1896, era urm toarea: “Eram tân r, sub ire, dar bine propor ionat, eram s n tos, foarte rezistent i cu mare putere de munc ”⁹. Spre b trâne e, G. A. Dabija avea o în l ime de aproximativ 1,68 metri, ochii c prui, p rul castaniu, cu început de chelie¹⁰. Printre pasiunile sale s-au num rat: schiul¹¹, vân toarea i lectura. “Am avut destul timp ca s i citesc, eu niciodat nu mi-am pierdut timpul prin bodegi sau la jocul de c r i”¹².

Amintirile din cariera militar (1893-1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, n ravuri i Sisteme de alt dat (1945) sunt laconice în prezentarea de informa ii referitoare la via a sa privat . Din surse conexe am aflat c a fost c s torit de dou ori. Prima so ie a fost Eugenia Moga¹³. Din c s toria cu Eugenia (Moga) Dabija a avut dou fele, pe Margareta i Graziela¹⁴. În martie 1916 a început divor ul, care a fost întrerupt în august 1916, din cauza izbucnirii r zboiului¹⁵. Procedurile au fost reluate în 1919. La 26 octombrie 1919 s-a rec s torit¹⁶ cu Minerva, fost Dom a¹⁷, fiica protopopului din Or tie¹⁸. Minerva Dabija, dup moartea so ului, a avut de înfruntat interogatoriile i deten ia comunist (1959-1960), la Penitenciarele Jilava i V c re ti, apoi urm ririle – confiscarea casei¹⁹.

G. A. Dabija – scriitor militar

G. A. Dabija i-a valorificat prin scris experien ele profesionale, de la stagiile de preg tire practic în Germania i Austria, din perioada 1901-1903 i

⁷ Ibidem, f. 48.

⁸ Ibidem, f. 48-49.

⁹ Ibidem, f. 43.

¹⁰ http://www.iiccr.ro/index.html?lang=ro&section=fise_detinuti_politici/fise_detinuti, *Fi e matricole penale, Generalul Gheorghe A. Dabija* [28.IX.2015].

¹¹ BAR, Manuscrise, S 20(1) / XXXI, *Coresponden G. A. Dabija – A. C. Cuza*, Carte po tal trimis pe data de 3 decembrie 1942 din Copenhaga.

¹² BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militar ...*, f. 109.

¹³ AMR, fond DCI, Memorii B trâni, General G. A. Dabija, Litera D, Curent 27, f. 1.

¹⁴ BAR, Manuscrise, S 6(1) / DLI, *Coresponden G. A. Dabija – A. C. Cuza*, f. 1-3; „Universul”, Anul XXXIV, Nr. 8, 9 ianuarie 1916, p. 3.

¹⁵ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militar ...*, f. 2-3.

¹⁶ Ibidem, f. 7.

¹⁷ http://www.iiccr.ro/index.html?lang=ro&section=fise_detinuti_politici/fise_detinuti, *Fi e matricole penale, Minerva Dabija* [28.IX.2015].

¹⁸ „Gazeta Oficial , publicat de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului i inuturilor române ti din Ungaria”, Sibiu, 1/14 Decembrie 1918, Nr. 1, *Lista delega ilor cari au fost trimi i din partea cercurilor electorale la Marea Adunare Na ional de la Alba-Iulia*.

¹⁹ ACNSAS, dosar I 440739, Dabija Minerva, f. 1-3.

1906²⁰, pân la activitatea de diplomat militar în Bulgaria și Serbia între anii 1910-1913²¹ ori participarea efectiv pe câmpul de lupt în Primul R zboi Mondial (1916-1919)²². Scrierile militare i-au marcat via a, oferindu-i maxima libertate de exprimare, îns i-au provocat și cele mai mari prejudicii, constituind capul de acuzare al instan elor comuniste, dup care a f cut arest la Penitenciarele Jilava și V c re ti, în perioada 8 august 1952 – 18 ianuarie 1955²³ (Fig. 1).

Activitatea sa a fost apreciat de contemporani, de la reprezentan ii Casei Regale, Academia Român sau presa din ar sau str in tate, la superiorii și ori ofi erii și solda ii din subordine. „Poate c în aprecierile mele am gre it într-un fel sau altul, totdeauna am fost îns de bun credin ”²⁴, nota în *Amintiri din cariera militar (1893-1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, n ravuri și Sisteme de alt dat* (1945), un adev rat testament moral l sat genera iilor viitoare.

C r ile și articolele cu tematic militar scrise de c tre G. A. Dabija s-au impus prin raportarea direct la aspectul practic al preg tirii trupelor, prin concizie și studierea comparativ a lucr rilor referitoare la instruc ia marilor armate ale lumii și istoria militar universal , prin capacitatea de în elegere a resorturilor umane care determin luarea deciziilor de ordin militar sau politic, ce se r sfrâng asupra viitorului unei ri.

Analizând informa iile memorialistice cuprinse în *Amintiri din cariera militar (1893-1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, n ravuri și Sisteme de alt dat* (1945), în Catalogul de referin e al Bibliotecii Academiei Române, informa iile din Arhive sau presa vremii și parcurgând mare parte din lucr ri, am identificat cinci categorii de scrieri ale lui G. A. Dabija:

I. C r i și articole de istorie și diploma ie militar :

a) C r i referitoare la R zboaiele Balcanice: *R zboiul bulgaro-turc din anul 1912-1913*, carte ce a primit din partea Regelui Carol I medalia Bene Merenti clasa I, de aur, în anul 1914, iar Academia Român i-a conferit Premiul „Adamache”, pe baza raportului lui N. Iorga²⁵. Prima lucrare despre Dobrogea de

²⁰ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militar* ..., f. 111.

²¹ Ibidem, f. 284-291.

²² Ibidem, f. 553-554.

²³ http://www.iicr.ro/index.html?lang=ro&section=fise_detinuti_politici/fise_detinuti. Conform Arhivei Direc iei Generale a Penitenciarelor (ast zi Administra ia Na ional a Penitenciarelor) publicat on-line de Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Fi e matricole penale, pe numele Dabija Gheorghe, n scut la Ia i, la 20 septembrie 1872, de profesie general, cu origine social mic burghez , apolitic, reiese acuza ia de „uneltire; în calitate de scriitor militar a f cut propagand contra U.S., pentru continuarea r zboiului”, conform Codului penal comunist, Art. 209. Aceasta a fost cea mai r spândit încadrare care li s-a aplicat celor condamna i pentru delikte politice.

²⁴ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militar* ..., f. II.

²⁵ Ibidem, f. 348.

Sud, *Cadrilaterul Bulgar*, care a apărut cu doar câteva săptămâni înainte de intervenția militară a României în Bulgaria²⁶.

b) tematica – Primul Război Mondial – *Armata română în Războiul Mondial (1916-1918)*, scris în patru volume, de-a lungul perioadei 1928-1937, cea mai valoroasă carte a sa, o lucrare de referință în bibliografia Primului Război Mondial;

c) Cronici militare ale celui de-al Doilea Război Mondial apărute în ziarul „Curentul” (1941; 25 iunie 1943-23 august 1944)²⁷.

II. Scrieri militare despre pregătirea trupelor de Infanterie. Din această categorie fac parte 11 cărți, unele reeditate, cea mai apreciată fiind *Instrucția practică a companiei de Infanteriei* (1904), la care se adaugă articole tipicite în „Revista Infanteriei” și „Revista Armatei”.

III. Lucrări care au stat la baza creșterii și funcționării Colii Naționale de Stat Major. Exemplul cel mai concludent îl reprezintă *Regulamentul de manevră și de luptă al Infanteriei* (1910), prin aportul crucial armata română a fost racordată la standardele armatelor moderne ale lumii.

IV. Scrierile motivationale prin intermediul cărora a pledat în mod direct principiile și valorile perene, precum: adevărul, demnitatea, patriotismul. Enumerăm aici cartea *Dresaj sau educație?* și articole din „Revista Infanteriei”: *Patriotismul nostru*, *Tactica aplicată – marș, staționare, luptă*, la care se adaugă memoriile sale.

V. Memorialistica reprezentată de lucrarea inedită, *Amintiri din cariera militară (1893-1920)*, *Oameni, tipuri, obiceiuri, năvăliri și Sisteme de alt dat* (1945), aflat în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române. Cele aproximativ 700 de pagini ne prilejuiesc descoperirea vremurilor contemporane autorului, a personalității și carierei generalului G. A. Dabija. La această lucrare se adaugă volumul publicat în anul 1936 – *Amintirile unui atașat militar român în Bulgaria 1910-1913*.

G. A. Dabija a început să publice în anul 1904, când avea gradul de căpitan. Atunci el a editat volumul *Instrucția practică a companiei de Infanterie*, ce cuprindea 359 de pagini și o planșă. Cartea „a făcut epocă”, devenind manualul după care ofițerii de Infanterie au realizat instrucția până în anul 1916. „Cu această lucrare ieșeam din umbra necunoscutului, ca scriitor militar”, după care au urmat foarte multe alte scrieri²⁸. Dedicându-și studiul susținut, mentalitatea modernă, spiritul critic i-au permis tânărului ofițer să se afirme în domeniul scrierilor militare, după cum consemnă în *Amintiri din cariera militară ...*: „Vâltoarea carierei mele m-a îndreptat în alte direcții, totuși dacă nu am fost profesor de istorie militară, am scris și tipărit în schimb, istorie militară”²⁹.

²⁶ Daniel Cain, *A Military Attache in Bulgaria: Major Gh. A. Dabija*, în *Identitate, cultură și politică în Sud-Estul Europei / Două colovii româno-bulgare*, coordonatori Cătălina Vătescu și Constantin Jordan, Brila, Editura Istros, 2014, p. 237-248.

²⁷ ACNSAS, dosar P 76268, vol. 2, f. 219.

²⁸ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară ...*, f. 92-93.

²⁹ Ibidem, f. 104.

Cum publicase *Instruc ia practic a companiei* și era la curent cu domeniul, G. A. Dabija a fost însărcinat să realizeze un studiu comparativ între regulamentele române și cele străine: francez, german, austriac, italian, englez, rus și japonez³⁰. În 10 decembrie 1909, prin Înaltul Decret nr. 3344, a intrat în circuit *Regulamentul de manevră și de luptă al Infanteriei*. Regele l-a decorat pentru această scriere militară cu ordinul „Bene Merenti cls. a II-a”, prin Înaltul Decret nr. 455/1910³¹.

Aflat în poziții de comandă a proiectat instrucția pe baza scrierilor și experiențelor sale militare și le-a aplicat la Batalionul 6 Vânători în 1903-1904, la Batalionul 9 Vânători în perioada 1 aprilie 1904-1 aprilie 1905, mai târziu la Batalionul 2 Vânători Regina Elisabeta (1914-1916) și la Regimentului 6 Infanterie Mihai Viteazul, în 1916. Principiile dezvoltate de ofițerul G. A. Dabija au fost adoptate de întreaga armată³².

Experiența de diplomat militar în Bulgaria și Serbia (1910-1913) a expus-o în cartea *Războiul bulgaro-turc din anul 1912-1913* pentru care Regele Carol I l-a onorat în anul 1914 cu medalia „Bene Merenti clasa I”, de aur, iar Academia Română cu Premiul „Adamache”, pe baza raportului lui N. Iorga³³. Ca semn al grațitudinii față de datoria de soldat îndeplinit în capitala bulgară, față de viitorul Rege al României și față de Coroană, a fost decorat în februarie 1911 cu „Coroana României” în gradul de ofițer, de către Regele Carol I³⁴.

Pentru activitatea sa de scriitor militar, reprezentativă este lucrarea *Armata română în Războiul mondial (1916-1918)*, dedicată memoriei soldaților care și-au dat viaa pentru realizarea României Mari: „Închin această mea lucrare memoriei ofițerilor, subofițerilor, caporalilor și soldaților morți pentru Patrie în războiul din 1916-1918 prin care s-a realizat idealul național”³⁵.

Cartea cuprinde analize de ordin strategic, tactic, psihologic ale desfășurării confruntărilor. Impresionant prin cele 2335 de pagini și 66 de crochiuri, a devenit o lucrare de referință în studiul perioadei amintite. Valoroasa operă este bazată pe însemnările personale din timpul războiului, la care s-au adăugat documentarea la Secția Istorică a Marelui Stat Major sau cea efectuată în arhivele din străinătate, de la Viena, Spandau, München și Dresda, plus studiile, memoriile și carnetele de campanie ale multor ofițeri, documente netipărite, ceea ce îi asigură un caracter integrat, obiectiv³⁶. Citarea ordinelor Marelui Stat Major, descrierea detaliată a amplasării efectivelor, evoluția raportului de forță de la o zi la alta, hărțile color aferente, surprinderea stării psihice a militarilor se constituie într-

³⁰ Ibidem, f. 129.

³¹ Ibidem, f. 135.

³² Ibidem, f. 68.

³³ Ibidem, f. 348.

³⁴ Ibidem, f. 284-291.

³⁵ Generalul G. A. Dabija, *Armata română în Războiul mondial (1916-1918)*, vol. I, București, 1928, p. 1.

³⁶ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară* ..., f. 530.

o cronic inestimabil în reconstituirea filmului Primului R zboi Mondial desf urat pe teritoriul României.

Onoarea de a prefa a cele patru volume scrise de c tre generalul G. A. Dabija i-a revenit superiorului s u ierarhic în timpul r zboiului, generalul Averescu, i, în cuno tin de cauz , acesta admitea: „R zboiul este dus de oameni i activitatea lor este produsul modului lor, bun sau r u, de a gândi”³⁷.

Linia directoare a acestui demers a fost de a ar ta gre elile f cute, pentru a putea fi evitate în viitor, dovad a bunei cunoa teri a situa iei interna ionale, care nu excludea izbucnirea unui nou conflict armat major. „Am inut seama c critica este u oar , când are cineva la îndemân toate elementele, dar activitatea pe câmpul de r sboiu, în mijlocul necunoscutului, sub influen a tirilor variate i contradictorii, este grea, este cople itoare; acolo când tunul bubue, când gloan ele de arm i mitraliere uer , când moartea secer f r mil floarea na iei, trebuiesc comandan ilor nervi tari, sânge rece i o t rie de caracter ce nu se poate întâlni la to i muritorii [...]”³⁸, afirma G. A. Dabija.

Experien a de militar, când în toiul confrunt rilor ordinele superiorilor erau fie contradictorii, fie veneau întârziate, l-a îndrept it s caute cauzele acestor disfunc ionalit i. „Si biciunea în conducere a fost i din cauza dilu rei armatei, care a avut ca urmare o împingere de jos în sus, a a încât mai pe toate treptele comandamentului am avut comandan i improviza i. Deci, lipsa de preg tire i punerea în capul diferitelor comandamente a nepreg ti ilor au condus la gre eli grave operative, pentru care nici nu pot fi f cu i r spunz tori f ptuitorii acelor gre eli, ci vinova i sunt aceia ce i-au pus în capul acelor comandamente”³⁹.

Nu pierde din vedere nici latura pedagogic i moral a instruc iei. Ignorarea respectului cuvenit i celui mai simplu soldat avea consecin e dintre cele mai grave în timp de r zboi. „Ca consecin logic i determinant a coalei timpului de pace, a perioadei de comprimare moral a subalternilor, am avut de suferit o mare lips de ini iativ în timp de r zboiu, aproape la toate treptele ierarhice. Aceasta a fost desigur i o foarte mare nenorocire, care s-a resim it necontenit în tot cursul campaniei noastre; rarele ini iative l sate jos au fost sdrobite repede i scurt de treapta ierarhic superioar . Iar rezultatul? Frica de a lua orice dispozi ie, grija de ce va zice eful a condus la un fel de paralizie operativ , despre care Clausewitz zice c : „cea mai rea m sur , pe care o poate lua un ef, este de a nu lua niciuna”⁴⁰.

Cartea a avut o recunoa tere interna ional printre speciali ti înc de la apari ie, fiind semnalat , de exemplu, în *Istoricul Armatei Austro-Ungare*, redactat de Arhiva de R zboi din Viena⁴¹ sau în „Revue du génie militaire”, Paris, 1929,

³⁷ Generalul G. A. Dabija, *Armata român ...*, p. 10.

³⁸ *Ibidem*, p. 14.

³⁹ *Ibidem*, p. 17.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

unde era caracterizat drept o „remarcabil oper , foarte bine ilustrat ”⁴². Expresie a elegan ei i generozit ii specifice lui G. A. Dabija, r mâne aprecierea sa din memorii: „Aceast cinste ce mi se face mie, se r sfrânge desigur asupra Armatei române i scrisului militar român”⁴³.

Scrierile motiva ionale au decurs i din educa ia primit în familie i mediul prietenesc al Ia iului, cu rost i a ezare. A fost un neobosit ap r tor al adev rului. G. A. Dabija i-a asumat atitudinea generoas , de implicare în rezolvarea problemelor. Ideile i valorile promovate s-au bucurat de un stil adecvat, prin ad ugarea de elemente pitore ti în relatare, alternarea stilului sobru, cazon cu imaginile lirice. În conferin e insera „câte o digresiune hazlie, totdeauna în subiect”, le ilustra cu fotografii, h r i sau schi e. Fin cunosc tor al personalit ii umane, atent la detalii, „a variat forma expunerii, care a suferit influen a atmosferei mediului auditor”, în efortul de redare a autenticit ii mesajului. Selec ia valorilor conta, o alt idee transmis de tat l s u⁴⁴.

Încrederea în valorile clasice ale umanit ii a aplicat-o inclusiv în domeniul militar. Bro ura „Dresaj sau educa iune?”⁴⁵ scris în perioada când a fost c pitan, în care stipula interzicerea b t ii în armat i realizarea educa iei prin puterea exemplului i a vorbei bune, a iscat discu ii aprinse printre superiorii s i. Generalul Iarca a considerat principiile enun ate „aiur ri socialiste”. Îns majoritatea generalilor din Comitetul inspectorilor generali au apreciat lucrarea, încât raportul înaintat Marelui Stat Major, referitor la presupusele idei socialiste, nu a avut urm ri negative asupra autorului⁴⁶.

Scrierile lui G. A. Dabija relev obiceiurile i metehnele societ ii române ti, mentalit ile i farmecul pierdut al vremurilor contemporane lui, ofer date importante referitoare la preg tirea R zboaielor Balcanice (1910-1913) sau desf urarea Primului R zboi Mondial pe fronturile române ti (1916-1918) i consemneaz pozi ia României în cel de-al Doilea R zboi Mondial (1940-1944).

G. A. Dabija – ata at militar în Bulgaria i Serbia (1910-1913)

Bulgaria a fost cel de-al treilea stat în care Regatul român a decis s trimit un ata at militar, dup Germania i Austro-Ungaria. Primul ata at militar acreditat la Sofia fusese c pitanul Nicolae Petala, în 1904, urmat de c pitanul G. A. Dabija, la acel moment eful de cabinet al ministrului de r zboi. Prin calitatea rapoartelor sale, bazat pe analiza informa iilor din surse deschise, ata atul militar la Sofia a avut posibilitatea de a influen a în mod direct politica autorit ilor române. Nu întâmpl tor, activitatea sa a fost strict monitorizat de serviciul bulgar de informa ii. Sensibil la orice informa ie care ar fi putut aduce atingere statutului s u

⁴² <http://gallica.bnf.fr/Search?ArianeWireIndex=index&p=1&lang=EN&q=dabija&x=0&y=0> [3.IX.2015].

⁴³ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militar* ..., f. 530.

⁴⁴ Ibidem, f. 4-5.

⁴⁵ G. A. Dabija, *Dresaj sau educa iune?*, Bucure ti, 1910, p. 1-50.

⁴⁶ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militar* ..., f. 217.

de ata ata militar, G. A. Dabija va respinge însuși, categoric, orice fel de acuzații de spionaj care îi vor fi aduse. Indiferent de natura surselor sale, maiorul G. A. Dabija este, probabil, singurul diplomat român care reușește să afle, prin eforturi proprii, de negocierile purtate între statele balcanice pentru formarea Ligii balcanice. Pe 14 aprilie 1912, acesta îi prezintă regelui Carol textul tratatului de alianță bulgaro-sârboacă și a anexei secrete a acestuia, ambele semnate la sfârșitul lunii februarie⁴⁷.

Activitatea de diplomat militar i-a adus lui G. A. Dabija și promovarea rapidă în cariera militară. La data de 10 mai 1910 a fost înaintat la gradul de maior și, în aceeași zi, trimis la Sofia, ca ata ata militar, până în anul 1913⁴⁸. La Belgrad a avut al doilea post de ata ata militar⁴⁹. A urmat la 24 martie 1913 propunerea Regelui Carol I de avansare în gradul de locotenent-colonel⁵⁰, fapt atestat prin Înaltul Decret 1148 din data de 1 aprilie 1914, când a primit prin Înalt Ordin Regal și comanda Batalionului 2 Vânători "Regina Elisabeta", pe care l-a condus până la 30 martie 1916⁵¹.

Importanța majoră de care România se bucura la vremea respectivă în Europa și poziția de prim rang ocupată de G. A. Dabija în sistemul politico-militar al epocii ne este sugerată de apariția sa pe coperta revistei franceze titlata „Armée et Marine”, la 15 noiembrie 1910, în Nr. 136. Pictorialul îi reprezintă sub titlul *Aux grandes manoeuvres de l'armée roumaine*, pe Ion I. C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, apoi pe generalul Crăiniceanu, ministrul de Război și pe maiorul Dabija, ata ata militar român la Sofia⁵² (Fig. 2).

Despre misiunea de diplomat militar, G. A. Dabija a consemnat în *Amintiri din cariera militară* ... următoarele: „Eu mi-am iubit foarte mult tot ce am făcut în calitatea mea de ata ata militar, am făcut numai în interesul ei superior, conform instrucțiunilor ce aveam din partea Ministerului de Război, a Mareșalului Stat Major și în special din partea M.S. Regelui Carol I-ul, care m-a onorat cu încrederea Sa. [...] Conștiința mea a fost atunci și rămâne și astăzi, după 35 ani (1910-1945), complet liniștită și împacată”⁵³.

Cariera militară a lui G. A. Dabija

Pentru perioada contemporană lui G. A. Dabija urmărirea unei cariere militare era onorantă din punct de vedere social și reprezenta o sinteză a valorilor: respectul față de înaintași, iubirea de țară și loialitatea față de Casa Regală.

Succesiunea înaintărilor în grade a ofițerului G. A. Dabija a fost pe măsura implicării sale profesionale, de îndată de multe ori a avut de înfruntat atitudinile

⁴⁷ Daniel Cain, *op. cit.*, p. 237-248.

⁴⁸ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară* ..., f. 224, 226.

⁴⁹ Ibidem, f. 292.

⁵⁰ Ibidem, f. 277-278.

⁵¹ Ibidem, f. 364-368.

⁵² <http://gallica.bnf.fr/Search?ArianeWireIndex=index&p=1&lang=EN&q=dabija+marine&x=0&y=0> [3.IX.2015].

⁵³ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară* ..., f. 243.

retrograde. Diagrama promovărilor a fost următoarea: sublocotenent: 16.VII.1893; locotenent: 8.IV.1896; capităn: 28.XI.1902; maior: 10.V.1910; locotenent-colonel: 1.IV.1914⁵⁴. Avansarea în gradul de general la data de 1 septembrie 1917 a lui G. A. Dabija a fost rezultatul recunoașterii meritelor sale din timpul operațiunilor militare de la Mărăști, conform Înaltului decret nr. 1405 din 1 decembrie 1917, semnat de către generalul Averescu⁵⁵. Demisia din armată a survenit într-un context nefavorabil, creat în mod aberant, printre alții de generalul Mărdărescu. Cu toate consecințele ce decurgeau dintr-un astfel de gest, G. A. Dabija a decis să își păstreze integritatea morală⁵⁶. Demisia sa a fost primită pe data de 1 iulie 1920 și înregistrată prin Înaltul Decret Nr. 2899 din 10 iulie 1920, semnat de către Regele Ferdinand și ministrul de Război, generalul Ion Râncănu⁵⁷.

G. A. Dabija a fost comandantul Brigăzii a 16-a Infanterie din Corpul IV de Armată și a luat parte direct în Bătălia de la Mărăști (iulie-august 1917), „dobândind un frumos rezultat, înând bine pivotul drept al întregii mișcări ofensive”⁵⁸, ceea ce l-a făcut să aibă „câtina împăcată”, iar efii săi, generalii Petrașcu, Văleanu, Văitoianu, Averescu și alții exprime „completa lor mulțumire”. Înaintea la gradul de general în ziua de 1 septembrie 1917, G. A. Dabija a fost decorat cu „Comandoria Coroanei României cu spade și panglică de Virtutea Militară” și notat de către efii săi în Memoriul calificativ „cum nu se poate mai bine”⁵⁹. Caracterizarea reflectă profesionalismul și dedicația sa: „Colonelul Dabija este nu numai un bun ofițer de Stat Major, dar un cunoscător profund al Infanteriei, ceea ce va face din el un excelent comandant de divizie. Am fost prea mulțumit de serviciile sale atât în birou, cât și în exterior, fiind de un fericit exemplu al îndeplinirii datoriei pentru ofițerii de la Cartierul General al Armatei”⁶⁰. Proba focului demonstrase toate aceste calități ale ofițerului G. A. Dabija.

„Mărăștii și Mărăștii urmau un sistem de mișcare, de alternare în spațiu și timp, care însușiau o nouă caracterizare: Mărăștii reprezentă ofensiva în lupta de avânt, iar Mărăștii defensivă de tenacitate și îndârjire de o fel specific rasei românești”, s-a scris în ziarul „Universul” paisprezece ani mai târziu⁶¹. Localitatea Mărăștii, sinonim cu invincibilitatea armatei române, a rămas un reper al carierei ofițerului G. A. Dabija. Bătălia de la Mărăștii (iulie – august 1917) a reprezentat „o victorie decisivă, care în tactică înseamnă aruncarea inamicului înapoi, zdrobirea lui prin desorganizarea unităților sale, făcându-i prizonieri, luându-i materialul și

⁵⁴ „Anuarul Armatei Române pe anul 1915 (cuprinzând mutațiile ofițerilor până la 1 iulie 1915 inclusiv”, București, 1915, p. 386.

⁵⁵ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară* ..., f. 553-554.

⁵⁶ Ibidem, f. 1-11, Capitolul *Demisia din armată*.

⁵⁷ „Monitorul Oastei”, București, Nr. 41, 11 August 1920, p. 1921.

⁵⁸ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară* ..., f. 551.

⁵⁹ Ibidem, f. 552.

⁶⁰ AMR, fond DCI, Memoriile Bătăliilor, General G. A. Dabija, Litera D, Curent 27, f. 4.

⁶¹ Scarlat Preajbă, *A 14-a aniversare a bătăliei de la Mărăștii*, în „Universul”, anul XLIX, Nr. 209, 7 august 1931, p. 1.

panicându-l”⁶². Strategul acestei confruntări a fost generalul Alexandru Averescu, conducătorul Armatei a 2-a române, care a produs mari pierderi adversarului: 2748 prizonieri, capturarea unui numeros material de cavalerie și infanterie. Au fost eliberate atunci 30 de sate și s-au câștigat 500 de kilometri pe teritoriul românesc. În timpul luptelor de partea noastră sacrificiile au fost imense, însumate la 4888 de eroi, ofițeri și soldați ce și-au dat dureri viață în aceste lupte de apărare a patriei noastre⁶³.

Generalul G. A. Dabija a luptat și pe frontul Tisei, remarcându-se prin profesionalism. În Foaia calificativă a generalului de brigadă Gheorghe Dabija, pe anul 1919, din 1 noiembrie 1918 și până la 1 aprilie 1919, semnat de Comandantul trupelor din Transilvania, generalul Moșoiu, se specifică despre comanda Diviziei a doua Vânători: „Cu toate că divizia s-a înființat odată cu mobilizarea, totuși generalul Dabija, prin munca sa fără preget și prin priceperea sa deosebită, a reușit cu mijloace restrânse să organizeze unitatea sa în cele mai bune condițiuni. În zona de ocupație, afectată Diviziei a fost prestabilit și menținut ordinea cu tărie⁶⁴, iar pe frontul Zam – Baia de Criș trupele diviziei și-au făcut datoria în mod desvârșit. Generalul Dabija s-a ocupat cu mult succes de perfecționarea instruirii unităților înființând un centru de instruire organizat în excelente condițiuni, care a adus roade foarte bune. Având în vedere că ne găsim în preajma unor acțiuni militare importante, îmi rezerv dreptul de a-l caracteriza definitiv după terminarea acelor operațiuni. Îmi propun la conferirea ordinului Steaua României cu Spade în gradul de comandor și cu panglica de virtute militară pentru merite la ocuparea Transilvaniei”⁶⁵.

Implicarea lui G. A. Dabija în construirea Mausoleului de la Mărești

Amintirea de neuitată a experienței războiului i-a marcat existența lui G. A. Dabija⁶⁶. „Viața în tranșee este grea, chiar foarte grea, de multe ori tranșeele sunt umede, pline de noroi și apă [...] cade zăpadă; umiditatea și frigul intră în musculatură și în oase, vocea se îngroașă. Hrana vine de la kilometri, cu greutate, de multe ori cu întârziere; foamea se astâmpără, dar setea niciodată. Bolnavii și răniții de câmp aleargă pe sub picioarele oamenilor sau pe deasupra dacă dorm. Toate acestea se uită și se suportă, dar ceea ce nu se suportă sunt torpilele de artilerie ale inamicului, zgomotul exploziilor care zguduie tranșeele, te scoală din somnul cel mai adânc, apoi tragerile de mitraliere și de arme care zgârnășă nervii [...]

⁶² Generalul G. A. Dabija, *Armata română în Războiul mondial (1916-1918)*, vol. IV, București, 1936, p. 150-151.

⁶³ ANIC, fond Societatea Mărești, dosar 6, Dare de seamă a activității Societății Mărești, de la înființare (1917), la 1 ianuarie 1949, f. 2.

⁶⁴ AMR, fond DCI, Memoriile Bătrâni, General G. A. Dabija, Litera D, Curent 27, f. 20.

⁶⁵ Ibidem, f. 20v.

⁶⁶ Vezi și Delia B l ican, *Măreștiul pe harta carierei generalului G. A. Dabija*, în *Colecția Studii „Sfinții, Eroii și Martiri”*, Sesiunea națională de comunicări științifice, ediția I, Măreștii Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, Editura Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”, București, Craiova, Editura Sitech, 2015, p. 462-480.

În Posturi de comand este o enervare continuă; se grăbesc să se facă ofițerii, telefonistul, secretarul, sergentul major, agenții de legătură, gornistul; acolo este un fel de du-te-vino. Totuși dimineața toată lumea se scoală veselă și bine dispus”⁶⁷.

Ca o ofrandă adusă faptului că a rămas în viață, G. A. Dabija și-a dedicat energia și priceperea cinstirii memoriei eroilor căzuți în Primul Război Mondial. După ce a scris timp de nouă ani cartea *Armata română în Războiul mondial (1916-1918)*, vreme de alți optsprezece ani, fără să fi primit vreă retribuire⁶⁸, în perioada 28 mai 1931⁶⁹ – 1 ianuarie 1949 a condus în calitate de Director General, Societatea Mărită care a avut ca obiectiv ridicarea unui mausoleu pentru eroii neamului⁷⁰.

G. A. Dabija a fost numit Director General al Societății Mărită de către Comitetul Diriguitor la propunerea generalului G. V. Ileanu, după încetarea din viață a predecesorului său, generalul Alexandru Mărgineanu. Atribuțiile fixate au fost de a conduce și administra Societatea Mărită⁷¹. Societatea fusese fondată în anul 1917 la propunerea generalului Alexandru Averescu, după ideea din timpul confruntărilor militare a generalului Mărgineanu⁷². „Cea mai frumoasă operă înfăptuită de Societatea Mărită” o reprezintă „criptele-mausoleu a căror frumusețe și grandoare nu are egal în țară, după artele cunoscătorilor, ele sunt unele din cele mai frumoase din Europa”, se afirmă în *Darea de seamă a activității Societății Mărită de la înființare (1917) la 1 ianuarie 1949*⁷³.

Continuând activitatea de refacere a satului distrus în timpul războiului, G. A. Dabija s-a preocupat de colaborarea cu arhitectul Erbulescu pentru ridicarea mausoleului, de urmărirea construcțiilor, inclusiv inscripționarea numelor eroilor pe cripte⁷⁴. A considerat că funcționarea în bune condiții a colii este un factor de dezvoltare a satului și a militat pentru educația copiilor satului, mulți dintre ei fiind urmașii eroilor și veteranilor de război⁷⁵. Pentru obținerea de fonduri necesare Societății Mărită a găsit soluții diverse, de la inițierea de măsuri legislative, până la organizarea unei loterii⁷⁶.

În perioada directoratului generalului G. A. Dabija, Consiliul a aprobat noile Statute ale Societății, dovadă a modului de lucru serios, a adaptării activității organizației în funcție de evoluția generală a societății românești, a importanței acordate aspectelor legate de legalitate. „A perpetua comemorarea acelor zile

⁶⁷ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară* ..., f. 6.

⁶⁸ ANIC, fond Societatea Mărită, dosar 6, Darea de seamă a activității Societății Mărită, de la înființare (1917), la 1 ianuarie 1949, f. 10.

⁶⁹ Ibidem, dosar 30, f. 70.

⁷⁰ Ibidem, dosar 6, f. 5v.

⁷¹ Ibidem, dosar 30, f. 70, 72v.

⁷² Valeria Bălescu, *Mărită – o promisiune onorată*, p. 31, în http://www.once.ro/carti/Eroi%20si%20morminte_vol%20II/002%20Balescu.pdf [28.VIII.2015].

⁷³ ANIC, fond Societatea Mărită, dosar 6, Darea de seamă a activității Societății Mărită, de la înființare (1917), la 1 ianuarie 1949, f. 5.

⁷⁴ Ibidem, dosar 40, f. 67, 93.

⁷⁵ Ibidem, dosar 30, f. 71v.

⁷⁶ Ibidem, f. 71.

glorioase ale Neamului, din genera ie în genera ie, prin mijloace educative pentru popula ie i în special pentru tineret”, era scopul înfiin rii Societ ii, fiind specificat în Capitolul al II-lea, art. 4, litera a⁷⁷.

Din dorin a de a imprima seriozitate manifest rilor organizate cu scopul finan rii antierului de la M r e ti⁷⁸, G. A. Dabija preceda serb rile din diversele ore ale rii prin sus inerea unor conferin e în care explica idealurile Societ ii M r ti, izvorâte din istoria recent a rii. Spre exemplificare, din anul 1935 până în 1949, acesta a sus inut 46 de conferin e ilustrate cu proiecte prin care se popularizau realiz rile de la M r e ti. Rezultatul material al acestor conferin e a fost de 488.372 lei, care, ad uga i la suma colectat în perioada anterioar , însumau 2.982.347 lei, bani ce au revenit Societ ii. Din aceast sum generalul G. A. Dabija nu i-a însu it nici un leu, nici pentru cheltuieli de deplasare (tren, tr suri, hotel, mâncare) pe care le-a suportat personal, pentru continuarea ideii de a procura fonduri Societ ii, f r diminuarea veniturilor cu cheltuielile personale⁷⁹ (Fig. 3).

„De fapt to i membrii din Comitet nu au luat nimic niciodat i nu primeau absolut nimic: ei erau i au r mas ideali ti până la urm , voind s lase genera iilor viitoare urmele unui trecut glorios i m re . Atâta tot i nimic mai mult⁸⁰”.

Mausoleul de la M r ti este opera arhitectului erb nescu, diplomat al colii Superioare de arhitectur din Paris⁸¹. Concep ia Mausoleului este unic , cu construc ia pe dou nivele subterane. La primul nivel s-a înfiin at un Muzeu⁸², iar la al doilea nivel subteran se afl cele 12 cripte-osuare unde odihnesc cei aproximativ 5342 de eroi cunoscu i i necunoscu i⁸³.

În 1934 s-a inaugurat statuia de la M r ti, în prezen a Regelui⁸⁴. Planul anului 1935 viza lucr ri necesare finaliz rii criptelor-mausoleu i a câmpului istoric⁸⁵. Sculpturile de la M r ti sunt opera artistului Aurel Bordenache⁸⁶. Se dorea ca la 24 iulie 1935 „s se poat inaugura criptele i monumentul care vor fi o fal a neamului nostru⁸⁷”. Îns cu toat mâhnirea membrilor Societ ii M r ti, de i criptele-mausoleu erau gata, nici în anul 1938 nu se putuse organiza ceremonia de inaugurare a monumentului, întrucât încetaser din via Regina Maria i Mare alul Alexandru Averescu⁸⁸. Ca dovad a preuirii fa de rolul ocupat în istoria rii în criptele de la M r ti „doarme somnul de veci i mare alul Alexandru Averescu,

⁷⁷ Ibidem, dosar 6, f. 22, edin a din 19 iulie 1932.

⁷⁸ Ibidem, f. 80.

⁷⁹ Ibidem, f. 17v.

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ Ibidem, f. 5.

⁸² Ibidem.

⁸³ Valeria B lescu, *op. cit.*, p. 51.

⁸⁴ ANIC, fond Societatea M r ti, dosar 45, f. 174, 26 mai 1934.

⁸⁵ Ibidem.

⁸⁶ Ibidem, f. 207, 23 ianuarie 1935.

⁸⁷ Ibidem, f. 208v.

⁸⁸ Ibidem, dosar 42, f. 31.

eroul național de la 1916-1918, înconjurat de ofițerii și soldații care și-au jertfit tânărul lor via pe altarul patriei”⁸⁹.

Contextul istoric și-a pus serios amprenta asupra evoluției Societății Măriti. În anul 1940 ar fi trebuit să și înceteze activitatea, iar patrimoniul să fie preluat de Aezmântul Regina Maria pentru Cultul Eroilor, conform Monitorului Oficial 176/1940. Măsură a fost amânată, mai ales că încă nu se realizase inaugurarea monumentului. La 12 mai 1948, autoritățile comunicau Societății să demonteze stema care amintea de regalitate. Prin decizia nr. 297/8 iunie 1948 patrimoniul Societății a trecut în responsabilitatea Ministerului Apărării Naționale. În fapt, Mausoleul a fost preluat de Minister, restul patrimoniului fiind preluat de Primăria Măriti⁹⁰. „Fie ca cei ce vor urma să fie mână și de același gând bun, să continue, să apere și să repare ceea ce în cursul timpului se degradează prin forța lucrurilor”, lăsa scris generalul G. A. Dabija, ca o datorie de onoare, în ultima *Dare de seamă pe anii 1917-1949*, în calitate de Director General al Societății Măriti⁹¹.

Urmașii au înțeles valoarea de simbol a Măritiului pentru istoria națională și prin proiectul „Drumul de glorie al Armatei Române în Primul Război Mondial”, care urmărește introducerea în circuitul turistic a mausoleelor din Focani, Măreți, Soveja și Măriti și a muzeelor din incintă s-a trecut la restaurarea, reabilitarea și consolidarea lor. Proiectul a demarat în anul 2009, iar inaugurarea monumentelor s-a făcut în 2013 prin *Regio – Programul Operațional Regional 2007-2013*, gestionat de Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice⁹².

Relația cu reprezentanții Casei Regale

Încrederea de care s-a bucurat în relația cu reprezentanții Coroanei României a fost dovedită de misiunile care și-au fost încredințate de-a lungul timpului. Regii Carol I și Ferdinand au prezis seriozitatea în îndeplinirea îndatoririlor, viziunea reformatoare asupra armatei române prin modernizarea regulamentelor și impunerea caracterului practic al instrucției, precum și capacitatea organizatorică a lui G. A. Dabija și și-au încredințat sub comanda sa pe Prințul moștenitor Carol al II-lea pentru efectuarea stagiului militar, la Batalionul 2 “Regina Elisabeta”, fapt desfurat între 15 decembrie 1914 și 30 martie 1916⁹³.

O altă atribuție pe care a îndeplinit-o a fost aceea de a afla numărul victimelor Războiului din 1907. La începutul lunii februarie 1910, ministrul de război, generalul Criniceanu, și-a trimis la Palatul Regal unde Regele Carol I îl și-a teptat, la inițiativa generalului Mavrocordat, pentru a-i da lui G. A. Dabija spre

⁸⁹ Ibidem.

⁹⁰ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 60.

⁹¹ ANIC, fond Societatea Măriti, dosar 6, Dare de seamă a activității Societății Măriti, de la înființare (1917), la 1 ianuarie 1949, f. 14.

⁹² <http://www.inforegio.ro/ro/comunicate-2013-ro/565-mausoleele-m%C4%83r%C4%83%C5%9F%C5%9F%C5%9Fi-foc%C5%9Fani,-reabilitate-cu-fonduri-europene,-prin-regio.html> [28.IX.2015].

⁹³ BAR, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară ...*, f. 365.

studiu un număr de 32 de dosare mari, prost clasate, referitoare la R scoala din 1907. După trei săptămâni de lucru intens, cifra celor împușcați în timpul R scoalei din 1907, stabilit pe baza documentelor cercetate de către Dabija, a fost de 1786, comunicat într-un raport de 117 pagini, dactilografiat și trimis Ministerului de R zoi. Este cea mai obiectivă cifră vehiculată până acum, luându-se în calcul că ziarele vremii ajunseser să estimeze un număr de până la 11 000 de morți⁹⁴.

Regele Carol I îi atribuie atașatului său militar de la Sofia o nouă misiune specială după semnarea Tratatului de la Londra, care pune capăt oficial primului război balcanic. Pe 30 mai 1913, G. A. Dabija pleacă la Berlin cu două scrisori confidențiale din partea regelui Carol I pentru împăratul Wilhelm al II-lea și pentru reședintele Marelui Stat Major al armatei germane. Nici măcar ministrul român la Berlin, Alexandru Beldiman, una dintre persoanele de încredere ale suveranului român, nu avea cunoștință de misiunea maiorului Dabija. Acesta se va achita de misiune în doar 29 de ore și se va întoarce la București purtând o scrisoare de răspuns la împăratul german. Peste ani, G. A. Dabija va afla conținutul mesajelor schimbate între regele român și împăratul german: obținerea sprijinului diplomatic în favoarea unei intervenții militare în Bulgaria. Imediat după revenirea de la Berlin, atașatul militar român la Sofia își va lua în primire noua misiune, de membru al comisiei de delimitare a noii granițe româno-bulgare, conform Protocolului de la St. Petersburg⁹⁵.

Un alt capitol important al relației directe cu oamenii aflați la conducerea statului îl reprezintă organizarea unui Serviciu de Contraspionaj. Sarcina a fost dată de către prim-ministrul Ion I. C. Brătianu, la 10 noiembrie 1914, deoarece pe teritoriul României foarte multe servicii străine desfășurau activități de spionaj, odată cu începerea războiului, în timp ce România nu avea încă organizat un serviciu de informații. Motivația pentru care G. A. Dabija fusese cooptat în echipă, pentru rezolvarea în termen de opt zile a acestei chestiuni, era aceea că în calitate de atașat militar în Bulgaria cunoștea mentalitatea și tendințele cercurilor diplomatice străine. G. A. Dabija și-a achitat această sarcină cu promptitudine⁹⁶.

Misiunile atribuite au fost îndeplinite de fiecare dată cu responsabilitate, cu gândul la viitorul țării. G. A. Dabija rămâne un reper al generației sale, viața, cariera sa au fost dominate de dragostea de țară, idee afirmată neîncetat, căreia și-a împărtășit și îmbogățit sensurile: „Deci, patria «Român» de azi este cea din trecut și cea din viitor, noi, cei de astăzi, formăm un inel al lanțului ce leagă pe predecesori cu descendenții noștri; noi avem sfânta datorie a o transmite generațiilor viitoare mai bogate, mai înflorite, mai meritabile și mai înalte”⁹⁷.

⁹⁴ Ibidem, f. 206; vezi și Ion Bulei, *Adevărul ratul număr al victimelor R scoalei din 1907*, în *MI*, XLIX, s.n., nr. 2 (575), februarie 2015, p. 9-13.

⁹⁵ Daniel Cain, *op. cit.*, p. 237-248.

⁹⁶ *BAR*, fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară* ..., f. 412.

⁹⁷ G. A. Dabija, *Patriotismul nostru*, în „Revista Infanteriei”, III (1899), iunie-iulie, nr. 30, 31, p. 427.

PENITENCIARUL Jilava Te.C.R. Nr. dosarului personal 419
 Anul 1953 luna Decembrie ziua 10
 1. Văcănuț C. 33

FIȘA MATRICOLĂ PENALĂ

- Numele DABIJA Prenumele GHEORGHE
Porecla _____
- Născut în anul 1893 luna ii ziua 22 în Comuna Jani
Raionul Jani Regiunea Jani
- Părinte al Alexandru și al Natalia
- Domiciliat în Comuna Bucurest Str. Sanda elde nr. 103
Raionul Stelu Regiunea Bucurest
- Ocupațiunea la data arestării și locul de muncă Penitenciar
Ocupația în trecut General
- Averea deținut _____ la data arestării nu are în trecut nu are
- Ocupația soț _____ în prezent basnic în trecut basnic
- Averea soț _____ în prezent nu are în trecut nu are
- Ocupația părinților în prezent decidat în trecut erect opozit
- Averea părinților în prezent decidat în trecut nu are
- Origina socială Nic Burghet Studii de la Rațeni
- Cetățenia Romana (dacă este cetățean străin se va menționa dacă posedă pașaport).
- Starea civilă casnic numele soț Maria Zamza copii nu are
- Serviciul militar: etg. 1893 gradul General unitatea căreia aparține deasupra
- Apartenența politică a deținut _____ la data arestării Opacita în trecut Opacita
- Starea sănătății (Ce defecte fizice și psihice are) _____

SEMNALMENTE: Talia 176 m. fruntea uallu nasul mare gura mare bărbia erla
fața cruda ochii capri părul cast. sprâncenele cast barba sade
urechile mare mustața sade semne particulare chelic

SITUAȚIA JURIDICĂ :

- Antecedentele penale _____
Dacă este infractor din obicei _____
- Prevenit, după data de 10.11.93 de către Gen. R.P.C. mandat de arestare
Nr. 72 /1953 pentru fapt furta de cloșni art. _____
Descrierea pe scurt a faptului fiind scutit militar și facut
propagandă împotriva și și în urma post 10.11.93
Prin ordonanța definitivă Nr. _____ /1953 emisă de _____
rămăs sub stare de arest până la terminarea judecării
cu Ord. Nr. _____
- Internat, de către _____
Se mai menține eq. prevenit cu mandat N-rele _____
internat ordin

Ieșiri provizorii _____
Reprimiri din ieșiri provizorii _____
Pedepse disciplinare _____
Purtarea _____ Cum a muncit _____
Ieșiri definitive 18.11.55 5.11.56 10.11.57 10.11.58 10.11.59 10.11.60 10.11.61 10.11.62

Fig. 1. Generalul G. A. Dabija, Fișă matricolă penală (apud Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc – http://www.iicr.ro/index.html?lang=ro&section=fise_detinuti_politici/fise_detinuti)

Armée et Marine

19, rue des Saints-Pères   * * *   *REVUE BI-MENSUELLE ILLUSTRÉE*   * * *   Téléphone 729-39

Les Annonces sont reçues

DOUZIÈME ANNÉE   aux Bureaux du Journal & chez M. F. PONCIGNON, 57, Faubourg Montmartre   15 Novembre 1910

NOUVELLE SÉRIE. — N° 136   TÉLÉPHONE 255-20

ABONNEMENTS.....	France et Algérie : Un an . . . . . 12 fr. Six mois . . . . . 6 50 Le numéro 40	Colonies : Un an . . . . . 14 fr. Six mois . . . . . 8 Le numéro 45	Etranger : Un an . . . . . 18 Six mois . . . . . 10 Le numéro 50
------------------	---	---	--

AUX GRANDES MANŒVRES DE L'ARMÉE ROUMAINE

La critique après la manœuvre. (1) S. E. Monsieur le Président du Conseil des Ministres Jean I. C. Bratiano, qui a suivi les manœuvres attaché à l'état-major général, en sa simple qualité de capitaine d'artillerie de réserve. (2) Général Crainciano, ministre de la guerre. (3) Major Dabija, attaché militaire roumain à Sofia.

Fig. 2. G. A. Dabija în "Revue Armée et Marine", Paris, 15 noiembrie 1910
(apud Bibliothèque nationale de France, <http://gallica.bnf.fr/>)

16/II/1937
 Sa aprobat
 G. A. Dabija

79-80

Referat

Scutim stringerea fondurilor de care So-
 cietatea are nevoie, vom continua si anul
 acesta sa organizam conferinta, festivaluri
 si eventual baluri in diferite orase ale tarii.
 Organizarea din anul acesta se va face cu
 totul pe alte baze. Scutim a da o noua ma-
 re seriozitate nu numai propus ca sa ajut
 aceste serbani printr-o conferinta cu proce-
 turii, notand ceea ce Soc. Marasti a rea-
 lizat la Marasti; vorbind de batalia dela
 Marasti; propunerea diplomatica a razboi-
 lui etc. Scutim festivaluri si organizatori
 sa trebui sa se adreseze artistii dela Opera
 sau dela Teatrul national. In acest scop
 am condus tratative cu Gheorghe Bibiceanu si
 cu Gheorghe Vitanu, cari se vor ocupa cu orga-
 nizarea acestor serbani in diferitele orase
 ale tarii. Propunerea noastra cu privire la
 o comisiune favorabila societatii. Controlul in
 consiliul va fi asigurat astfel: Gheorghe orga-
 nizatori vor cumpana colile pentru tiparirea bile-
 telor dela Actiunea Ruoniciara locala, inchinand
 un proces verbal de biletele imprimate si de
 cele vandute sub controlul delegatului Actiunii
 Ruoniciara. Aceste procese verbale se vor inchei-
 ta fie direct Soc. Marasti, fie delegatului Socie-
 tatii si anume Col. Lecca, care va ridica si
 aduce si sumele de bani ce revin societatii.

Costurile postale cu realizările dela Marasti
 costa 60-70 bani bucată, la dăm organizatorilor
 la pretul fix de 4 lei, ceea ce revine un cos-
 tig de 330-340 de bucată.

In ce priveste avionul solicitat, el poate
 da, el fiindu-ne rambursat imediat.

Vă rog să bine viti a aproba propunerea pre-
 mierii

G. A. Dabija

15 Fev. 1937

Fig. 3. Referat autograf G. A. Dabija
 (apud ANR, fond Societatea Marasti, dosar 6, f 80)

General G. A. Dabija – A landmark personality of his generation

Abstract

G. A. Dabija was born in Ia i, on September 20th 1872 and passed away in Bucharest in 1957. He was a military attaché to Bulgaria and Serbia (1910-1913). He fought for his country in the battle of M r ti (1917) and on the Tisa front (1919) and, as recognition of his contribution in the battle of M r ti, he was awarded the rank of General in 1917. He resigned from the Army in defense of his dignity in 1920, but he continued to dedicate his existence to the interests of his nation. G.A. Dabija became known as a military writer, which later led to his detention in the communist prisons at Jilava and V c re ti (1952-1955). His monumental work in 4 volumes entitled "The Romanian Army in The First World War (1916-1918)" was published between 1928 and 1937. It relied heavily on research carried out in national and international archives and it is dedicated to the heroes who sacrificed their lives to the accomplishment of the national unity ideal. The archive documents, the memoirs in manuscript in custody at the Romanian Academy Library, the published books and articles stand as testimony that General G. A. Dabija is a prominent representative of his generation.

Keywords: general G. A. Dabija; the first world war; the battle of M r ti; Romanian military writer; political prisoner.

ABREVIERI

<i>AARMSI</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Sec iunii Istorice
<i>AARMSL</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Sec iunii Literare
<i>AB</i>	= Arhivele Basarabiei
<i>ACNSAS</i>	= Arhivele Consiliului Na ional pentru Studierea Arhivelor Securit ii
<i>AE</i>	= L'Année Epigraphique
<i>AIR</i>	= Arhiva Istorica a României
<i>AIAC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie i Arheologie Cluj
<i>AIIAI</i>	= Anuarul Institutului de Istorie i Arheologie „A. D. Xenopol”, Ia i
<i>AIIC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Cluj
<i>AIINC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Na ional , Cluj
<i>AIIX</i>	= Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Ia i
<i>ALIL</i>	= Anuarul de Lingvistic i Istorie Literar , Ia i
<i>ALMA</i>	= <i>Archivum Latinitatis Medii Aevi</i> . Genève.
<i>AMAE</i>	= Arhiva Ministerului Afacerilor Externe
<i>AmAnthr</i>	= American Anthropologist, New Series, Published by Wiley on behalf of the American Anthropological Association
<i>AMM</i>	= Acta Moldaviae Meridionalis, Vaslui
<i>AMN</i>	= Acta Musei Napocensis
<i>AMR</i>	= Arhivele Militare Române
<i>ANB</i>	= Arhivele Na ionale, Bucure ti
<i>ANDMB</i>	= Arhivele Na ionale. Direc ia Municipiului Bucure ti
<i>ANG</i>	= Arhivele Na ionale. Serviciul Jude ean Gala i
<i>ANI</i>	= Arhivele Na ionale, Ia i
<i>ANIC</i>	= Arhivele Na ionale Istorice Centrale
<i>ANRW</i>	= Aufstieg und Niedergang der römischen Welt, Berlin-New York
<i>ANSMB</i>	= Arhivele Na ionale. Serviciul Municipiului Bucure ti
<i>ANV</i>	= Arhivele Na ionale, Vaslui
<i>AO</i>	= Arhivele Olteniei
<i>AP</i>	= Analele Putnei
<i>APH</i>	= Acta Poloniae Historica, Varovia
<i>AR</i>	= Arhiva Româneasc
<i>ArhGen</i>	= Arhiva Genealogic
„Arhiva”	= „Arhiva”. Organul Societ ii tiin ifice i Literare, Ia i
<i>ArhMold</i>	= Arheologia Moldovei
<i>ASRR</i>	= Arhiva Societ ii Române de Radiodifuziune
<i>A UI</i>	= Analele tiin ifice ale Universit ii „Al. I. Cuza”, Ia i
<i>ATS</i>	= Ancient Textile Series, Oxbow Books, Oxford i Oakville
<i>AUB</i>	= Analele Universit ii „Bucure ti”
<i>BAR</i>	= Biblioteca Academiei Române
<i>BArchB</i>	= Bundesarchiv Berlin
<i>BAR int. ser.</i>	= British Archaeological Reports, International Series
<i>BBR</i>	= Buletinul Bibliotecii Române
<i>BCIR</i>	= Buletinul Comisiei Istorice a României
<i>BCMI</i>	= Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice
<i>BCU-Ia i</i>	= Biblioteca Central Universitar , Ia i
<i>BE</i>	= Bulletin Epigraphique
<i>BF</i>	= Byzantinische Forschungen, Amsterdam

<i>BMI</i>	= Buletinul Monumentelor Istorice
<i>BNB</i>	= Biblioteca Na ional Bucure ti
<i>BNJ</i>	= Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher
<i>BOR</i>	= Biserica Ortodox Român
<i>BS</i>	= Balkan Studies
<i>BSNR</i>	= Buletinul Societ ii Numismatice Române
<i>CA</i>	= Cercet ri arheologice
<i>CAI</i>	= Caiete de Antropologie Istorice
<i>CB</i>	= Cahiers balkaniques
<i>CC</i>	= Codrul Cosminului, Suceava (ambele serii)
<i>CCAR</i>	= Cronica cercet rilor arheologice din România, CIMEC, Bucure ti
<i>CDM</i>	= <i>Catalogul documentelor moldovene ti din Arhivele Centrale de Stat</i> , Bucure ti, vol. I-V; supl. I.
<i>CD R</i>	= <i>Catalogul documentelor rii Române ti din Arhivele Statului</i> , Bucure ti, vol. II-VIII, 1974-2006
<i>CI</i>	= Cercet ri istorice (ambele serii)
<i>CIL</i>	= <i>Corpus Inscriptionum Latinarum</i> , Berlin
<i>CL</i>	= Cercet ri literare
<i>CT</i>	= Columna lui Traian, Bucure ti
<i>Cv.L</i>	= Convorbiri literare (ambele serii)
„Dacia”, N.S.	= Dacia. Nouvelle Série, Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, Bucure ti
<i>DANIC</i>	= Direc ia Arhivelor Na ionale Istorice Centrale
<i>DGAS</i>	= Direc ia General a Arhivelor Statului
<i>DI</i>	= Diplomatarium Italicum
<i>DIR</i>	= <i>Documente privind istoria României</i>
<i>DOP</i>	= Dumbarton Oaks Papers
<i>DRH</i>	= <i>Documenta Romaniae Historica</i>
<i>EB</i>	= Études Balkaniques
<i>EBPB</i>	= Études byzantines et post-byzantines
<i>EpigrAnat</i>	= Epigraphica Anatolica, Münster
Gerión	= Gerión. Revista de Historia Antigua, Madrid
<i>GB</i>	= Glasul Bisericii
„Hierasus”	= <i>Hierasus</i> . Anuarul Muzeului Jude ean Boto ani, Boto ani
<i>HU</i>	= Historia Urbana
<i>HUI</i>	= Historia Universitatis Iassiensis, Ia i
<i>IDRE</i>	= <i>Inscriptions de la Dacie romaine. Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie</i> , I-II, Bucarest, 1996, 2000
<i>IGLN</i>	= Inscriptions grecques et latines de Novae, Bordeaux
<i>IGLR</i>	= <i>Inscrip iile grece ti i latine din secolele IV-XIII descoperite în România</i> , Bucure ti, 1976
<i>IILPecs</i>	= Instrumenta Inscripta Latina. <i>Das römische Leben im Spiegel der Kleininschriften</i> , Pecs, 1991
<i>IL Afr</i>	= <i>Inscriptions latines d'Afrique</i> (Tripolitaine, Tunisie, Maroc), Paris, 1923
<i>ILB</i>	= <i>Inscriptiones Latinae in Bulgaria repertae. Inscriptiones inter Oescum et Iatrum repertae</i> , Sofia, 1989
<i>ILN</i>	= <i>Inscriptions latines de Novae</i> , Poznan
<i>ILLPRON</i>	= <i>Inscriptionum Lapidarium Latinarum Provinciae Norici usque ad annum MCMLXXXIV repertarum indices</i> , Berlin, 1986
<i>ILS</i>	= <i>Inscriptiones Latinae Selectae</i> , 1892
<i>IN</i>	= „Ioan Neculce”. Buletinul Muzeului Municipal Ia i
<i>ISM</i>	= <i>Inscrip iile din Scythia Minor grece ti i latine</i> , Bucure ti, vol. I-III, 1983-1999
<i>JGO</i>	= Jahrbücher für Geschichte Osteuropas
<i>JL</i>	= Junimea literar

<i>JRS</i>	= The Journal of Roman studies, London
<i>LR</i>	= Limba român
<i>MA</i>	= Memoria Antiquitatis, Piatra Neam
<i>MCA</i>	= Materiale i cercet ri arheologice
<i>MEF</i>	= <i>Moldova în epoca feudalismului</i> , vol. I-XII, 1961-2012, Chi in u
<i>MI</i>	= Magazin istoric
<i>MM</i>	= Mitropolia Moldovei
<i>MMS</i>	= Mitropolia Moldovei i Sucevei
<i>MO</i>	= Mitropolia Olteniei
<i>MOF</i>	= Monitorul Oficial al României
<i>NEH</i>	= Nouvelles études d'histoire
<i>OI</i>	= Op iuni istoriografice, Ia i
<i>OPEL</i>	= <i>Onomasticon provinciarul Europae latinarum</i> , vol. I-IV, Budapesta-Viena, 1994-2002
<i>RA</i>	= Revista arhivelor
<i>RC</i>	= Revista catolic
<i>RdI</i>	= Revista de istorie
<i>RER</i>	= Revue des études roumaines
<i>RESEE</i>	= Revue des études Sud-Est européennes
<i>RHSEE</i>	= Revue historique de Sud-Est européen
<i>RI</i>	= Revista istoric (ambele serii)
<i>RIAF</i>	= Revista pentru istorie, arheologie i filologie
<i>RIB</i>	= <i>Roman Inscriptions of Britain</i> , Londra
<i>RIR</i>	= Revista istoric român
<i>RIS</i>	= Revista de istorie social
<i>RIU</i>	= <i>Die römischen Inschriften Ungarns</i> , Budapest, 1972-1984
<i>RITL</i>	= Revista de istorie i teorie literar
<i>RJMH</i>	= The Romanian Journal of Modern History, Ia i
<i>RM</i>	= Revista muzeelor
<i>RMM-MIA</i>	= Revista muzeelor i monumentelor, seria Monumente istorice i de art
<i>RRHA</i>	= Revue roumaine de l'histoire de l'art
<i>RRH</i>	= Revue roumaine d'histoire
<i>Rsl</i>	= Romanoslavica
<i>SAI</i>	= Studii i Articole de Istorie
<i>SCB</i>	= Studii i cercet ri de bibliologie
<i>SCIA</i>	= Studii i cercet ri de istoria artei
<i>SCIM</i>	= Studii i cercet ri de istorie medie
<i>SCIV/SCIVA</i>	= Studii i cercet ri de istorie veche (i arheologie)
<i>SC I</i>	= Studii i cercet ri tiin ifice, Istorie
<i>SEER</i>	= The Slavonic and East European Review
<i>SJAN</i>	= Serviciul Jude ean al Arhivelor Na ionale
<i>SMIM</i>	= Studii i materiale de istorie medie
<i>SOF</i>	= Südost-Forschungen, München
<i>RdI</i>	= Revist de istorie
<i>RGASPI</i>	= Rosiiskii Gosudarstvennyi Arkhiv Sotsial'noi i Politicheskoi Istorii [Arhiva Rusa de Stat pentru Istorie Politica si Sociala]
<i>ST</i>	= Studii Teologice, Bucure ti
<i>StAntArh</i>	= Studia Antiqua et Archaeologica, Ia i
<i>TV</i>	= Teologie i via a, Ia i
<i>ZB</i>	= Zeitschrift für Balkanologie
<i>ZPE</i>	= Zeitschrift für Papyralogie und Epigraphik
<i>ZSL</i>	= Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde